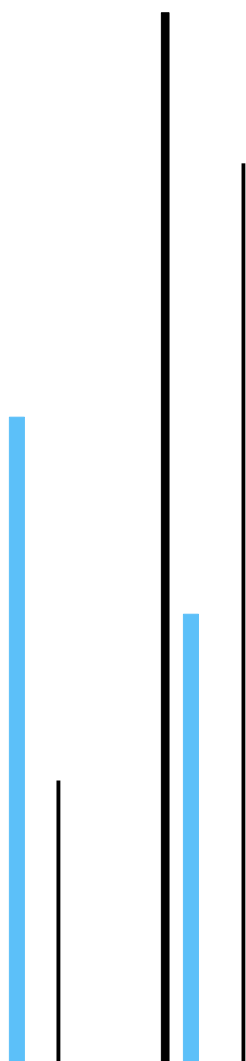

Niet-werknemers in agrarische en groene sectoren

Kwantitatief onderzoek naar betaald werk door niet-werknemers
(kenmerk Colland Bestuursbureau: 1911-1622 v1.1)

Niet-werknemers in agrarische en groene sectoren

Uitgevoerd in opdracht van Stichting Colland Sectorraad

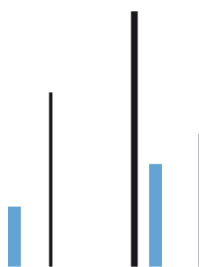
ABF Research en Transur

23 december 2019 | r2019-0092JK | 19266-OEA

ABF Research | Verwersdijk 8 | 2611 NH | Delft | 015 - 27 99 300

Copyright ABF Research en Transur 2019

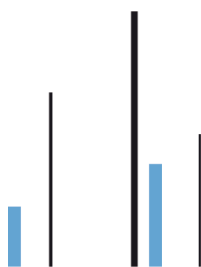
De informatie in dit rapport is met de grootste zorg samengesteld. ABF Research en Transur aanvaarden geen aansprakelijkheid voor eventuele fouten, onnauwkeurigheden of onvolledigheden. Het gebruik van (onderdelen van) dit rapport is toegestaan mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	Niet-werknemers in agrarische en groene sectoren	3
2.1	Omvang.....	3
2.2	Niet-werknemers naar type	5
2.3	Rechtsvorm	7
2.4	Regio	9
2.5	Functiegroepen	10
2.6	Mogelijkheden landbouwtellingen.....	11
3	Vergelijking met andere sectoren	13
3.1	Omvang.....	13
3.2	Type (subgroep zelfstandigen)	14
3.3	Rechtsvorm	15
3.4	Regio	16
3.5	Functiegroepen	17
4	Advies.....	19
4.1	Afbakening van sectoren op basis van SBI-klassen.....	19
4.2	Advies aangaande verdere stappen.....	19
	Bijlage A: Indeling van sectoren op basis van SBI	22
	Bijlage B: 6 regio's.....	24
	Bijlage C: definities.....	25

1

Inleiding

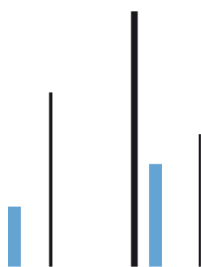
De bijdrage van werkende personen die niet op loonlijst staan wordt als een belangrijk onderdeel gezien van de arbeidsmarkt voor de agrarische en groene sectoren. Tegen deze achtergrond heeft de Begeleidingscommissie (BC) aangegeven in eerste instantie een kwantitatief onderzoek te willen uitvoeren naar betaald werk dat in de agrarische en groene sectoren wordt verricht door de groep **niet-werknemers**. Deze groep omvat personen die betaald werk verrichten als zelfstandige met of zonder personeel of als directeur-groootaandeelhouder. Meewerkende gezinsleden behoren tevens tot de groep niet-werknemers wanneer zij in het bedrijf van ouders of partner betaald werk verrichten zonder een expliciete arbeidsovereenkomst.

Werknemers, stagiaires en personen die onbetaald werk verrichten maken geen deel uit van de groep niet-werknemers die onderwerp is van het onderzoek. Uitzendkrachten en payrollers staan op de loonlijst bij uitlenende organisaties en behoren dus eveneens niet tot de scope van het onderzoek.

In deze rapportage worden de resultaten van het onderzoek vastgelegd. Het betreft een eerste fase, de basis-kwantitatieve analyse. In hoofdstuk 2 wordt de groep niet-werknemers in agrarische en groene sectoren inzichtelijk gemaakt in termen van het aantal werkenden en hun kenmerken in termen van type, juridische rechtsvorm, regionale spreiding en functiegroepen.

In hoofdstuk 3 worden de agrarische en groene sectoren als geheel in het perspectief van andere Nederlandse arbeidsmarktsectoren beschouwd. Hoofdstuk 4 is gewijd aan een advies over passende vervolgstappen.

2

Niet-werknemers in agrarische en groene sectoren

Ten behoeve van het onderzoek naar niet-werknemers in agrarische en groene sectoren is gebruik gemaakt van de microdata van het CBS. Het CBS stelt de microbestanden onder strikte voorwaarden en tegen betaling beschikbaar ten behoeve van onderzoek voor praktijk en wetenschap. Jaarlijks koppelt ABF tientallen bestanden in de beveiligde CBS-omgeving waarmee gedetailleerd inzicht wordt verkregen in de arbeidshistorie van alle werkenden in Nederland. Een evident voordeel van de microbestanden ligt in het feit dat het om registratiedata gaat. De bron kan hiermee wat betreft het aantal niet-werknemers en de gepresenteerde verdelingen worden beschouwd als betrouwbaar en volledig ten opzichte van de informatie die in Nederland in registers is vastgelegd.

Voor de indeling naar functiecategorie is gebruik gemaakt van de Enquête Beroepsbevolking (EBB). Hierbij gaat het niet om registratiedata maar om enquêtedata. Dit is ook de reden dat de informatie in de paragraaf over functies niet is uitgesplitst naar deelsectoren.

Voor het Colland arbeidsmarktonderzoek is van dezelfde bronnen gebruik gemaakt.

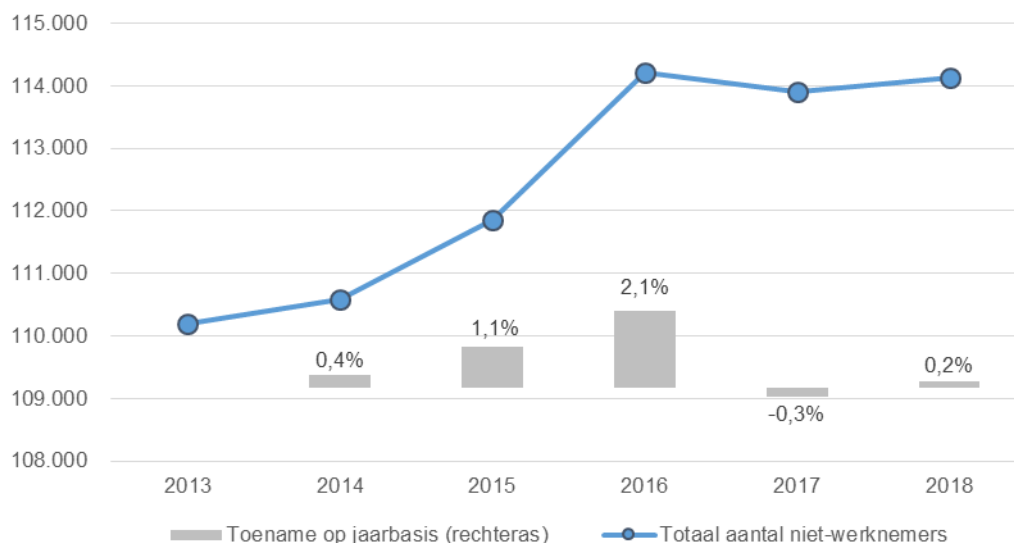
Afbakening agrarische en groene sectoren

Omdat de groep niet-werknemers niet op een gestructureerde wijze in de registratie van Colland Arbeidsmarkt zijn opgenomen moet voor het onderzoek een andere werkwijze worden toegepast om tot een zo goed mogelijke afbakening van de agrarische en groene sectoren te komen. De agrarische en groene sectoren zijn afgebakend op basis van de Standaard Bedrijfsindeling (SBI) van bedrijven, zoals bekend bij de Kamer van Koophandel. Hiermee worden ook niet-werknemers die niet bij Colland Arbeidsmarkt geregistreerd zijn, meegenomen. Daarnaast worden niet-werknemers die wel bij Colland Arbeidsmarkt zijn geregistreerd op basis van deze werkwijze ingedeeld in een sector. Deze afbakening van sectoren is anders dan in eerdere arbeidsmarktonderzoeken van zowel ABF als Colland. De resultaten van dit onderzoek zijn derhalve niet één op één te vergelijken met resultaten van eerdere onderzoeken. In Bijlage A is een beschrijving opgenomen over de indeling van sectoren, met tevens een overzicht van SBI-klassen per sector.

2.1 Omvang

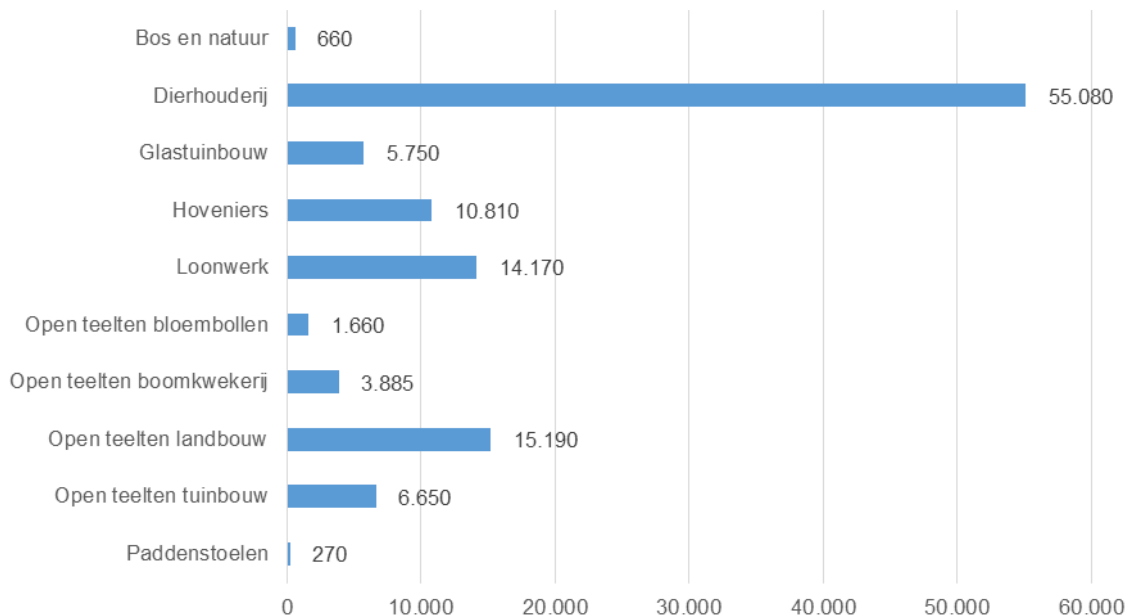
Eind 2018 tellen de agrarische en groene sectoren 114.125 niet-werknemers (zie figuur 2.1). Dit betreft het totaal aantal personen dat gedurende het jaar als niet-werknemer betaald werk heeft verricht. Het aantal niet-werknemers is tussen 2013 en 2016 met ruim 4.000 gestegen (+3,5%), waarbij vooral in 2016 de stijging relatief fors was. In de twee daaropvolgende jaren is het aantal ongeveer gelijk gebleven.

Figuur 2.1: Ontwikkeling van het aantal niet-werknemers, 31-12 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

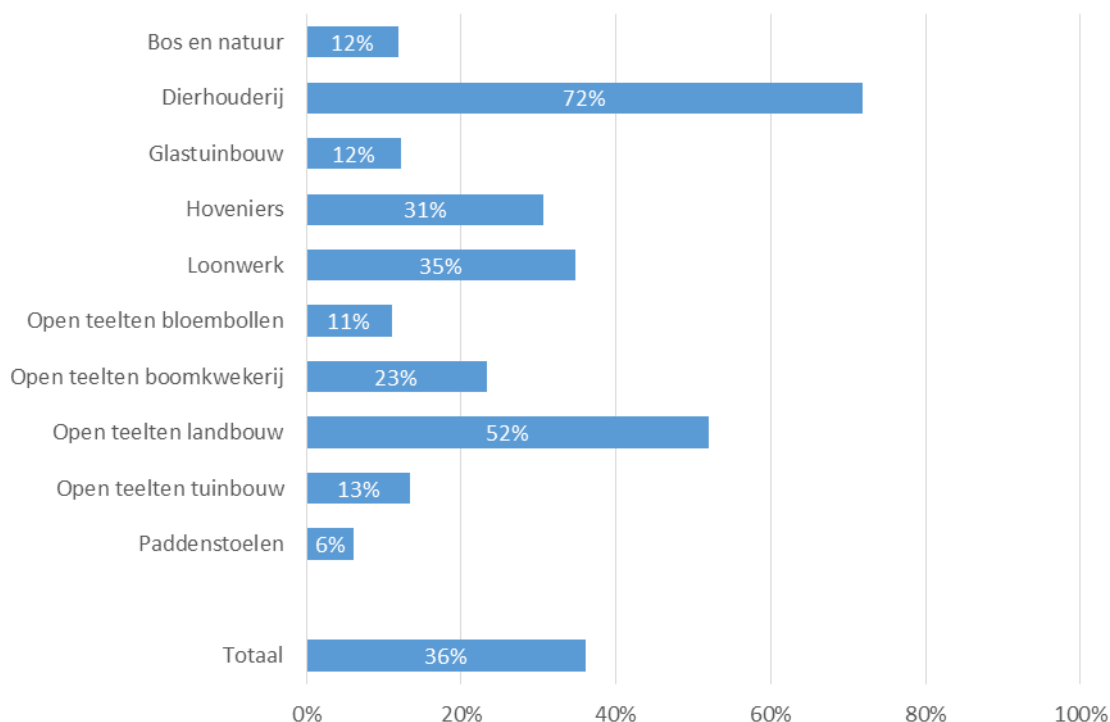
In figuur 2.2 is het aantal per sector weergegeven. Bijna de helft van het aantal niet-werknemers is actief in de sector Dierhouderij. De sector Bos en natuur en de sector Paddenstoelen kenden minder dan 1.000 niet-werknemers.

Figuur 2.2: Aantal niet-werknemers per sector, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

Figuur 2.3 toont het aandeel niet-werknemers per sector in vergelijking met het totaal aantal personen dat gedurende het jaar werkzaam is geweest. Het totale aandeel niet-werknemers in de agrarische en groene sector is 36%. In de sectoren Dierhouderij en Open teelten landbouw is het aandeel niet-werknemers respectievelijk 72% en 52%.

Figuur 2.3: Aandeel niet-werknemers per sector, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

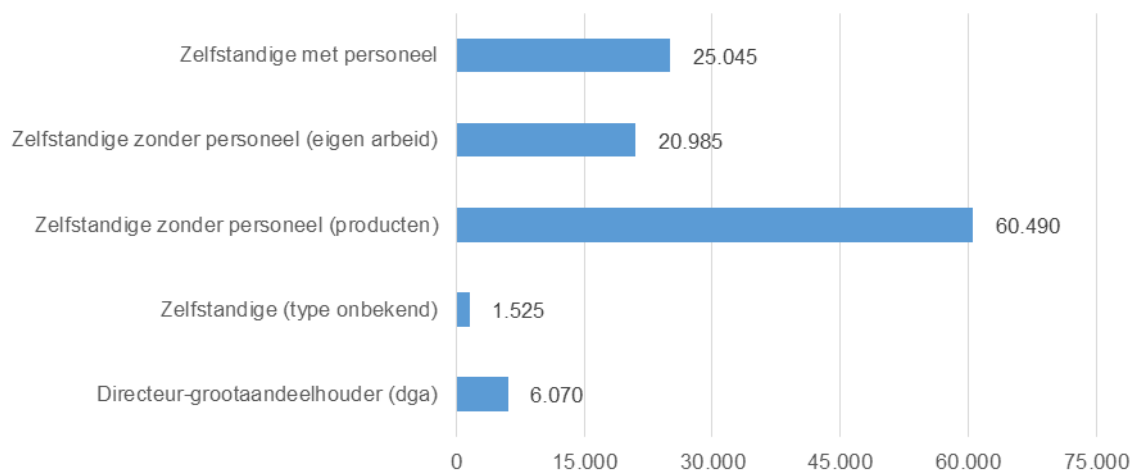
Benadrukt moet worden dat het onderliggende aantal werknemers in figuur 2.3 op twee punten afwijkt van het aantal werknemers in het Colland arbeidsmarktonderzoek:

- Figuur 2.3 is gebaseerd op de definitie van sectoren op basis van SBI-klassen, in het arbeidsmarktonderzoek zijn sectoren gedefinieerd aan de hand van de registratie van Colland Arbeidsmarkt.
- In figuur 2.3 wordt gekeken naar het aantal personen dat op enig moment in 2018 betaald werk heeft verricht, waardoor de aantallen werknemers en niet-werknemers beter vergelijkbaar zijn. Het arbeidsmarktonderzoek is gebaseerd op werkende personen op een vaste peildatum in 2017, wat vanzelfsprekend resulteert in een lagere aantallen.

2.2 Niet-werknemers naar type

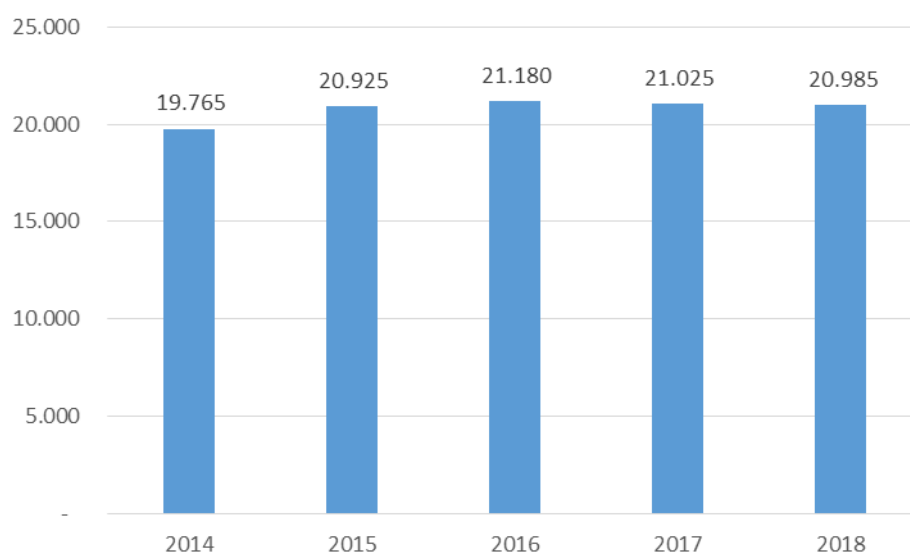
In de groep niet-werknemers worden verschillende typen onderscheiden zoals directeur-groootaandeelhouder (dga), zelfstandige zonder personeel (eigen arbeid) en zelfstandige zonder personeel (producten). Zelfstandigen zonder personeel (eigen arbeid) leveren diensten. Zelfstandigen zonder personeel (producten) verkopen producten of grondstoffen. Meewerkende gezinsleden die in het bedrijf van ouders of partner betaald werk verrichten zonder een expliciete arbeidsovereenkomst maken deel uit van “zelfstandige (type onbekend)”. In figuur 2.4 is zichtbaar dat ruim de helft van de niet-werknemers bestaat uit zelfstandigen zonder personeel (producten). Het aantal dga's in de agrarische en groene sectoren is iets meer dan 6.000 personen.

Figuur 2.4: Aantal niet-werknemers per type, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

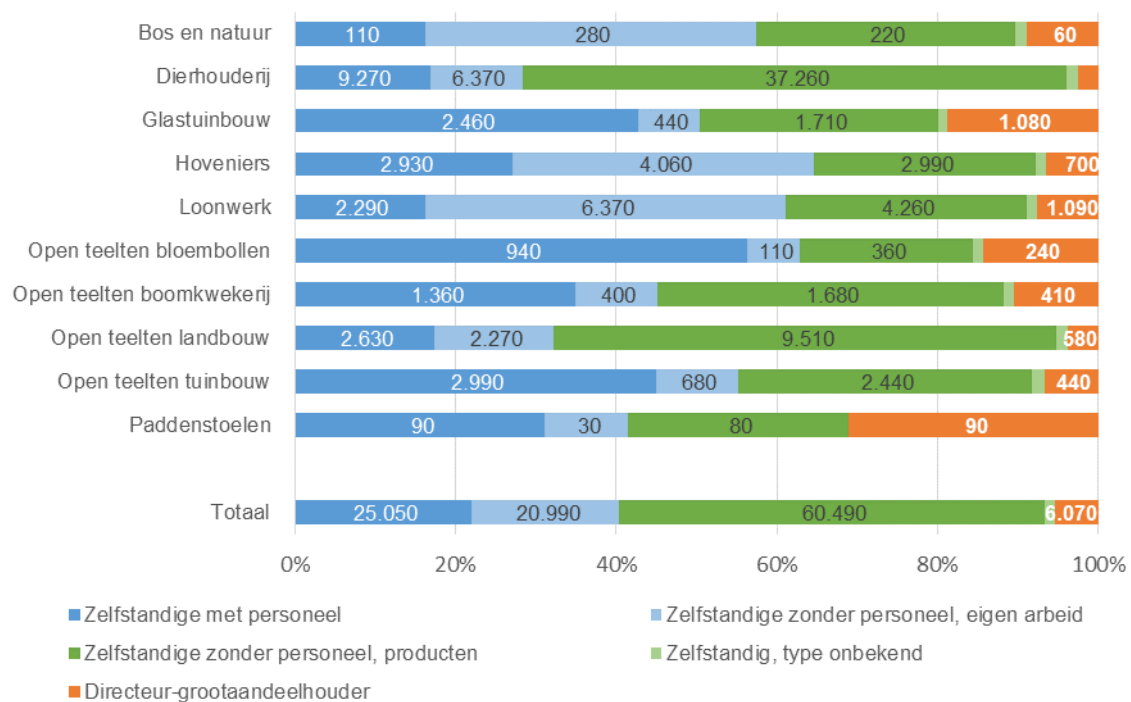
Figuur 2.5 laat zien dat de subgroep zelfstandigen zonder personeel (eigen arbeid) in de agrarische en groene sectoren met name tussen eind 2014 en eind 2015 is toegenomen.

Figuur 2.5: Aantal zelfstandigen zonder personeel (eigen arbeid) per 31-12 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

In figuur 2.6 staat de verdeling naar type niet-werknemer per sector. De sector Open teelten bloembollen bevat het grootste aandeel zelfstandigen met personeel, terwijl dit aandeel in de sector Bos en natuur het laagst ligt. De sectoren Dierhouderij en Open teelten landbouw kenmerken zich juist door het hoge aandeel zelfstandigen zonder personeel (producten).

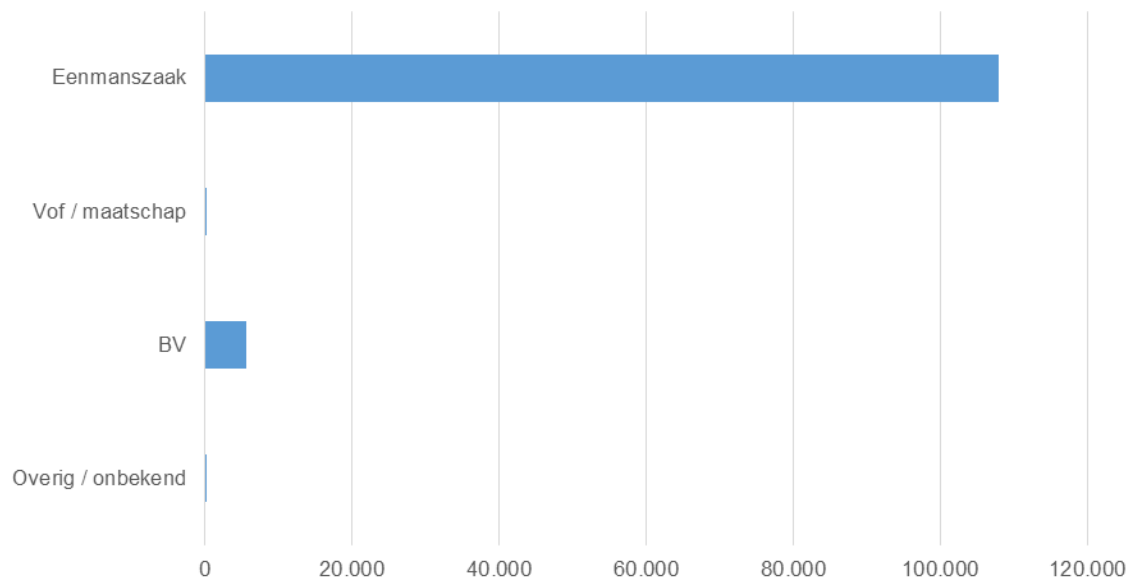
Figuur 2.6: Verdeling niet-werknemers naar type per sector, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

2.3 Rechtsvorm

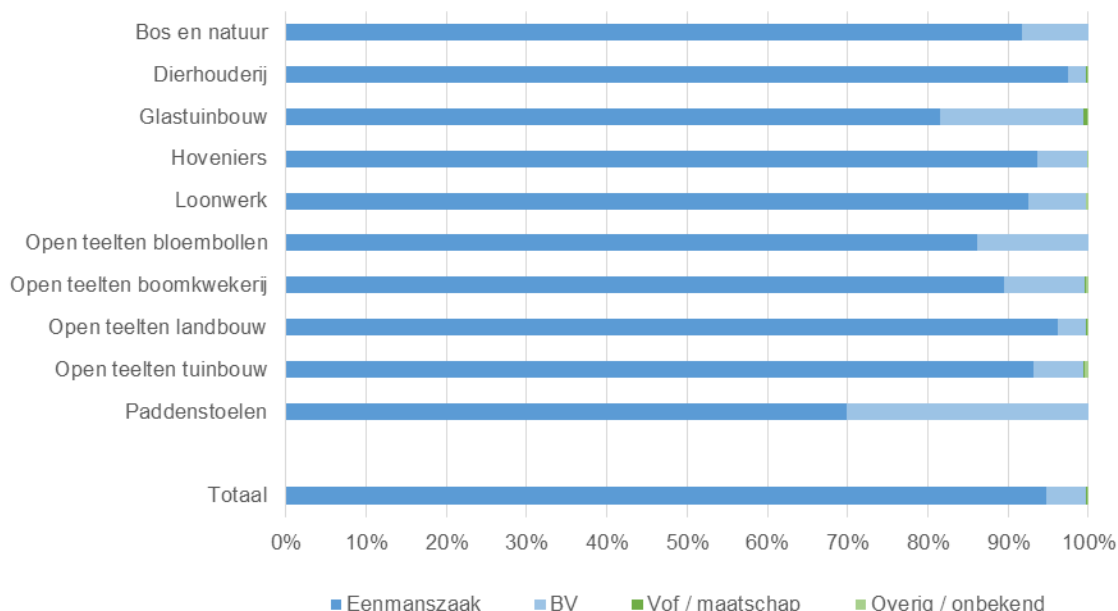
Figuur 2.7 laat zien dat volgens de registraties bijna alle niet-werknemers bij een eenmanszaak of bij een bv werken. De zelfstandigen werken voornamelijk in eenmanszaken en de dga's bij bv's. Het aantal personen dat bij een vof, maatschap of overig type bedrijf werkt, is minder dan 250. Deze resultaten lijken af te wijken van de perceptie dat veel niet-werknemers in de vorm van een maatschap of VOF werken. Nader onderzoek dient op dit gebied te worden uitgevoerd.

Figuur 2.7: Aantal niet-werknemers per rechtsvorm, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

Het aandeel werkenden bij een besloten vennootschap is het grootste in de sector Paddenstoelen (figuur 2.8). Hier werkt ongeveer 30% bij een bv. De sector Dierhouderij kenmerkt zich juist door een klein aandeel niet-werknemers dat werkzaam is bij een besloten vennootschap en een relatief groot aandeel werkzaam bij eenmanszaken. Net als bij de sector Open teelten landbouw ligt het aandeel werkenden in de Dierhouderij dat werkt bij een besloten vennootschap onder de 5%.

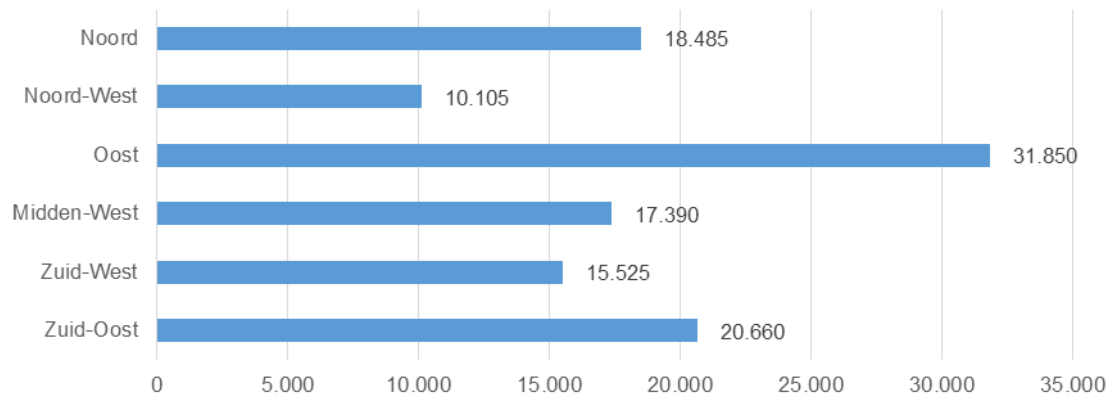
Figuur 2.8: Verdeling niet-werknemers naar rechtsvorm per sector, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden)

2.4 Regio

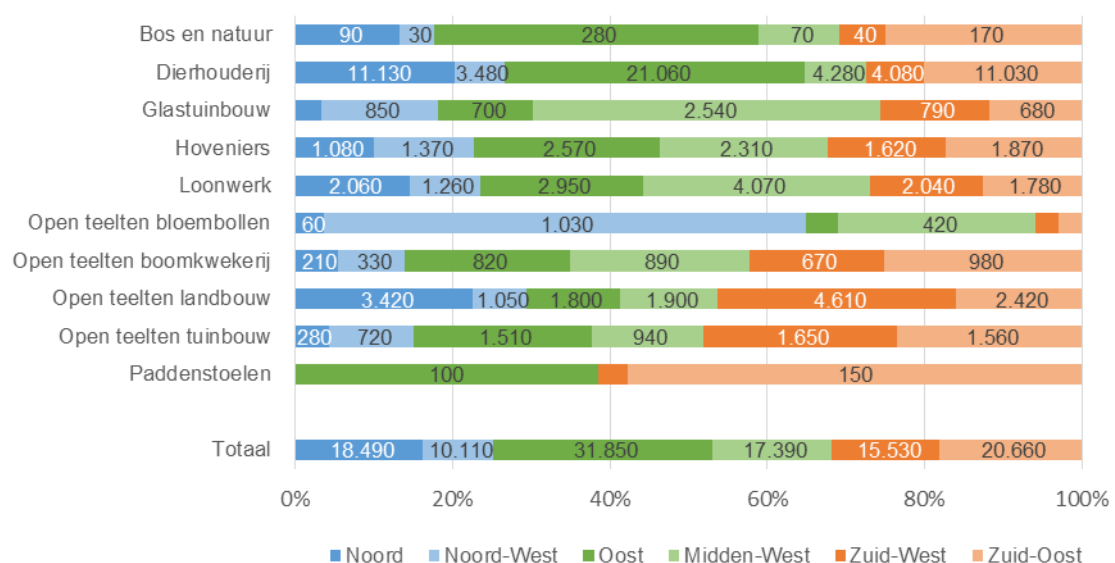
In de regio Oost is het grootste aantal niet-werknemers werkzaam (zie figuur 2.9). In de regio Noord-West is het aantal het kleinst. Uit het Colland arbeidsmarktonderzoek 2018 bleek dat de meeste werkgelegenheid in agrarische en groene sectoren (gemeten in het aantal bedrijven en het aantal werknemers op de loonlijst op 31 december) zich in de regio's Oost, Zuid-Oost en Midden-West bevond. De regionale indeling is toegelicht in Bijlage B.

Figuur 2.9: Aantal niet-werknemers per regio, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

Binnen de sectoren zijn flinke verschillen te zien als het gaat om de verdeling naar regio (figuur 2.10). De niet-werknemers in de sector Paddenstoelen concentreren zich bijna geheel in de regio's Oost en Zuid-Oost, terwijl zij zich in de sector Open teelten bloembollen voor ruim 60% in de regio Noord-West bevinden. Niet-werknemers in de Open teelten landbouw en Open teelten tuinbouw bevinden zich voor bijna de helft in de zuidelijke regio's (Zuid-West en Zuid-Oost).

Figuur 2.10: Verdeling niet-werknemers naar regio per sector, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

In tabel 2.1 wordt de verdeling van niet-werknemers over de arbeidsmarktregio's vergeleken met de verdeling van bedrijven over deze regio's. Het aandeel niet-werknemers in de sector Loonwerk bedraagt in Midden-West 29%, terwijl het aandeel bedrijven in de sector Loonwerk in Midden-West 17% bedraagt. Het verschil in aandeel is derhalve 12 procentpunten (pp).

Opvallend is dat district Oost een substantieel hoger, en Midden-West een substantieel lager aandeel in niet-werknemers heeft. Zowel de sector Dierhouderij als de sector Paddenstoelen heeft in Oost relatief meer niet-werknemers aan het werk. De sector Hoveniers vertoont nauwelijks verschillen in de verdeling. Dit kan verklaard worden doordat bedrijvigheid en zelfstandigheid in deze sector sterk overeenkomen. Om de verschillen te kunnen verklaren zou nader onderzocht kunnen worden hoe in de regio niet-werknemers en agrarische bedrijven gezamenlijk vormgeven aan de organisatie van werk.¹

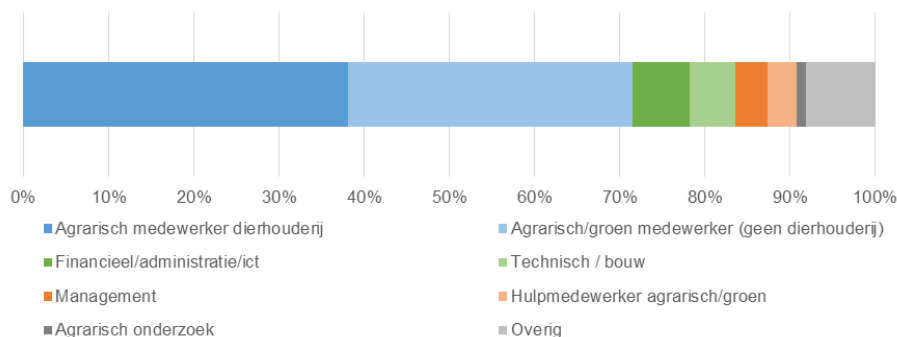
Tabel 2.1: Verschil tussen het aandeel niet-werknemers en het aandeel bedrijven per sector, per regio in procentpunten (pp) (bronnen: CBS-microdata, CBS-Statline, Colland Arbeidsmarkt 2018, bewerking Transur)

Sector	Noord		Midden-		Zuid-		Onbekend / buitenland	Totaal
	Noord	West	Oost	West	West	Oost		
Loonwerk	-1pp	0pp	-5pp	12pp	-2pp	-3pp	0pp	0pp
Bos en natuur	0pp	-1pp	-1pp	-12pp	-2pp	15pp	0pp	-1pp
Hoveniers	2pp	3pp	-1pp	-1pp	-3pp	-1pp	0pp	-1pp
Paddenstoelen	-2pp	-2pp	10pp	-1pp	-1pp	-5pp	0pp	-1pp
Dierhouderij	2pp	2pp	10pp	0pp	0pp	-16pp	0pp	-1pp
Glastuinbouw	1pp	2pp	2pp	-4pp	1pp	-1pp	0pp	1pp
Open teelten landbouw	-4pp	-3pp	-4pp	-2pp	6pp	7pp	0pp	1pp
Open teelten tuinbouw	1pp	-1pp	4pp	-4pp	4pp	-3pp	0pp	1pp
Open teelten bloembollen	2pp	-5pp	3pp	1pp	1pp	1pp	0pp	2pp
Open teelten boomkwekerij	1pp	7pp	1pp	-7pp	1pp	-3pp	0pp	0pp
Totaal	2pp	1pp	19pp	-18pp	5pp	-9pp	0pp	1pp

2.5 Functiegroepen

Figuur 2.11 presenteert een verdeling naar functiecategorie, afkomstig uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) voor de doelgroep in dit onderzoek. Ruim 70% van de respondenten gaf aan werkzaam te zijn als agrarisch medewerker, verdeeld over medewerkers in de dierhouderij en buiten de dierhouderij. Dit betreft derhalve met name uitvoerende beroepen. Voor de overige functiegroepen zijn diverse categorieën samengevoegd om te komen tot clusters van voldoende omvang.

Figuur 2.11: Verdeling naar functiecategorie, 31-12-2018 (bron: CBS-microbestanden, bewerking ABF Research)

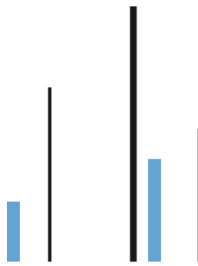
¹ Bij nader onderzoek naar de organisatie van het werk in regio's zouden diverse (historisch gegroeide) arbeidsmarkt- en bedrijfseconomische factoren in beeld kunnen komen. In de ene regio kan sprake zijn van een sterke invloed van enkele grotere bedrijven die veelvuldig werk door niet-werknemers laten verrichten, terwijl in andere regio's een ander marktevenwicht geldt.

2.6 Mogelijkheden landbouwtellingen

De Landbouwtelling wordt jaarlijks uitgevoerd door de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO). De verzamelde gegevens van de Landbouwtelling worden door de RVO aan het CBS geleverd. Via Statline zijn veel gegevens over de Landbouwtelling publiek toegankelijk, maar deze zijn beperkt gedifferentieerd. Tot en met het jaar 2016 werden de gegevens van de Landbouwtelling via de Microdata ook beschikbaar gemaakt voor externe onderzoekers. Sinds 2017 is aan deze beschikbaarstelling echter een einde gekomen. Gegevens die tot en met 2016 beschikbaar zijn in de micro-omgeving worden als te verouderd gezien voor zinvol onderzoek.

Wanneer de beschikbaarstelling door CBS van de resultaten van de Landbouwtelling weer wordt opgepakt kan uit de Landbouwtelling bijvoorbeeld het verschil tussen niet-werknemers en andere werkenden in de sector in kaart worden gebracht wat betreft financieel-economische onderwerpen, oppervlakte landbouwgrond, aantal geproduceerde gewassen en omvang van de veestapel.

3

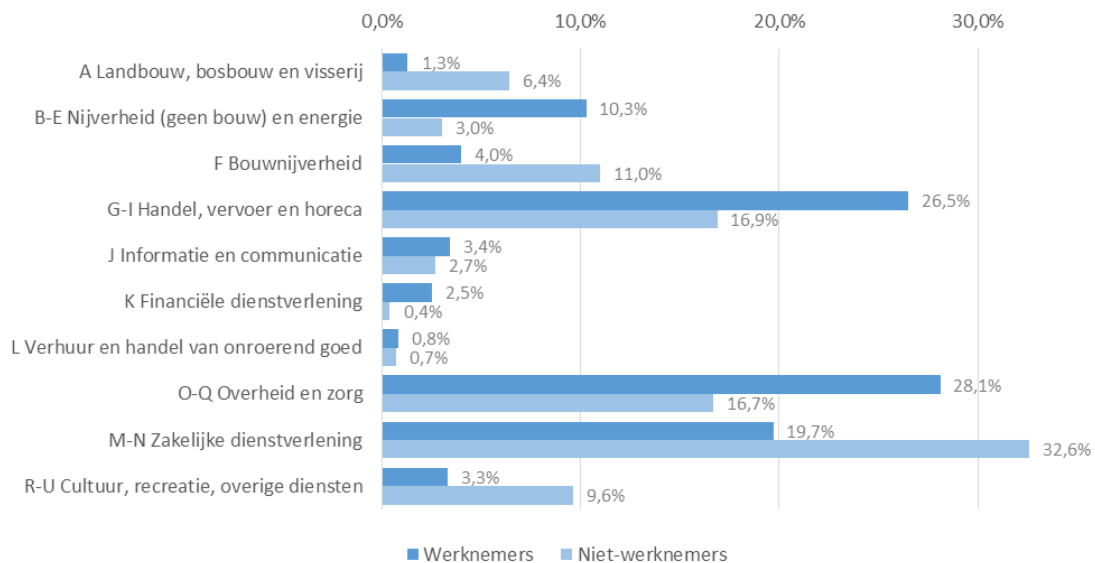

Vergelijking met andere sectoren

3.1 Omvang

Figuur 3.1 laat zien wat de percentuele bijdrage is van specifieke arbeidsmarktsegmenten aan het totaal aantal werknemers en niet-werknemers in Nederland. In de figuur is te zien dat ongeveer 6% van alle niet-werknemers in Nederland werkzaam is in segment A Landbouw, bosbouw en visserij. Dit aandeel is relatief hoog in vergelijking met het aandeel van LB&V in het aantal werknemers. Het LB&V segment levert naar verhouding een grote bijdrage aan het aantal niet-werknemers in Nederland. In bijvoorbeeld de zakelijke dienstverlening is het aandeel niet-werknemers weliswaar veel hoger (32%), maar dit segment levert ook een vergelijkbaar hoge bijdrage aan het aantal werknemers (bijna 20%).

Figuur 3.1: Verdeling werknemers en niet-werknemers over Nederlandse arbeidsmarktsectoren (bron: CBS-Statline, bewerking Transur)

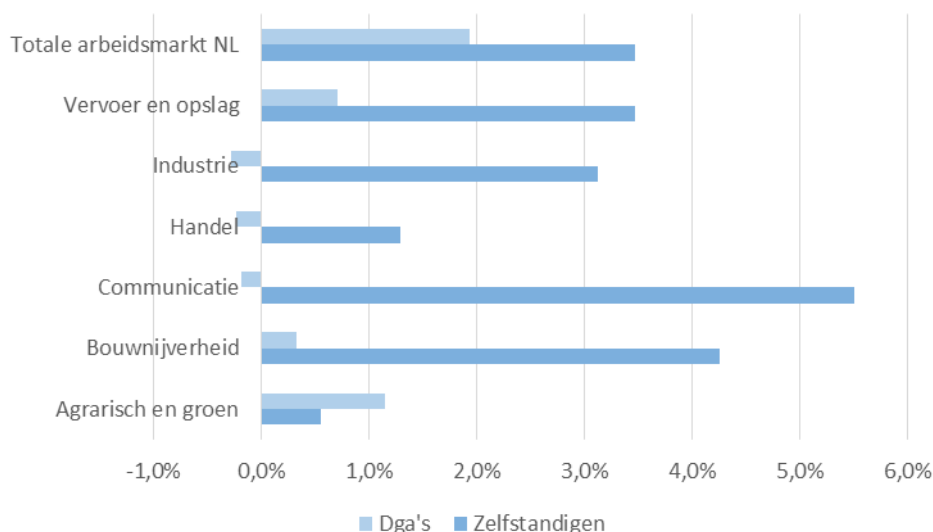

Nota bene 1: Voor elk getoond segment is het aantal niet-werknemers dat betaald werk in het segment verricht gedeeld door het totaal aantal niet-werknemers in Nederland. Eenzelfde werkwijze is voor werknemers toegepast.

Nota bene 2: de CBS-sector Landbouw, bosbouw en visserij komt niet geheel overeen met de in het onderzoek gehanteerde SBI-afbakening voor de sector agrarisch en groen. Het percentage dat werkzaam is in het CBS segment LB&V komt daarmee wat lager uit dan het percentage dat werkzaam is in de agrarische en groene sectoren (8%). Het verschil komt vooral door het groot aantal niet-werknemers onder de hoveniers. Indien hiervoor wordt gecorrigeerd blijkt het resultaat op het aantal niet-werknemers redelijk goed aan te sluiten: 108.000 om 114.000; oftewel 95%. Vanwege deze match is het gerechtvaardigd om voor de globale vergelijking met de totale arbeidsmarkt hier het LB&V segment te gebruiken.

Figuur 3.2 vergelijkt de ontwikkeling van het aantal niet-werknemers ('uitgesplitst naar dga's en zelfstandigen) in de sector agrarisch en groen met een aantal specifieke sectoren. Te zien is dat de jaarlijkse gemiddelde groei van het aantal zelfstandigen in de sector met minder dan 1% bescheiden is te noemen. Opvallend is dat de jaarlijkse groei van het aantal dga's in de agrarisch en groene sector groter is dan in de getoonde referentiesectoren.

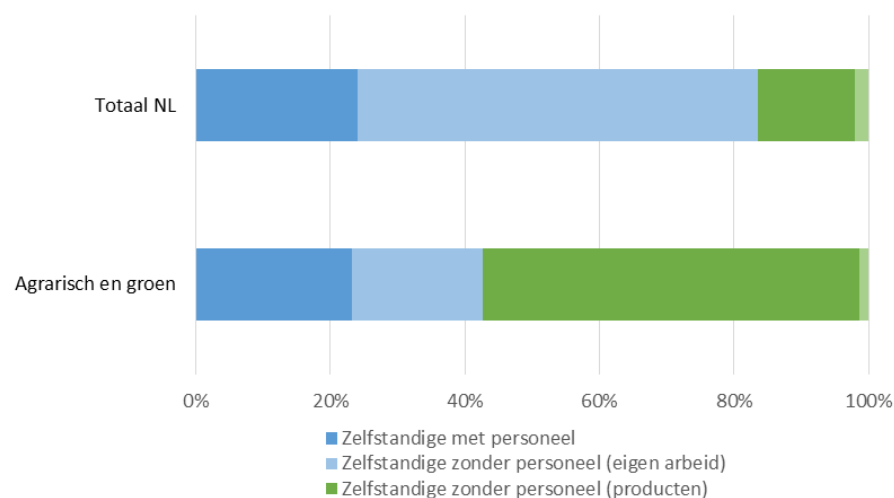
Figuur 3.2: Gemiddelde jaarlijkse groeivoet (compound average growth rate 'cagr') van niet-werknemers voor enkele sectoren (bron CBS-Statline, bewerking Transur)

3.2 Type (subgroep zelfstandigen)

In figuur 3.3 wordt ingezoomd op de subgroep zelfstandigen. Zichtbaar is dat het aandeel van zelfstandigen zonder personeel (producten) in de agrarische en groene sector veel hoger is dan het aandeel op landelijk niveau. Voor de zelfstandigen zonder personeel (eigen arbeid) geldt het omgekeerde.

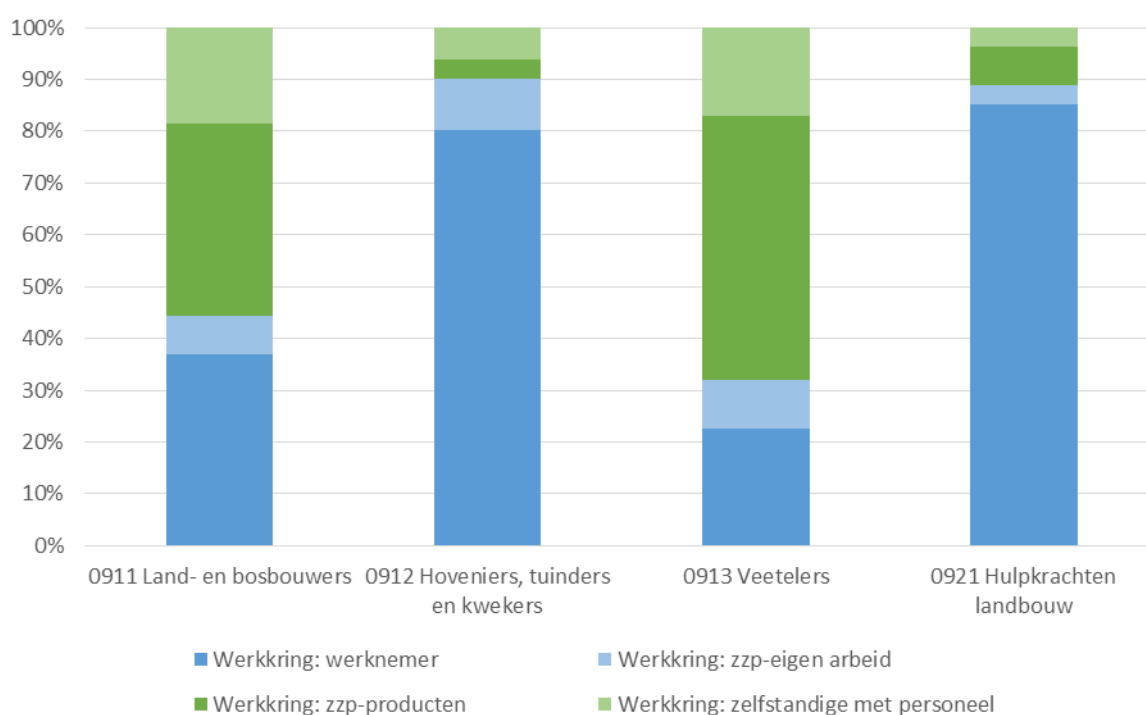
Figuur 3.3: Verdeling van de subgroep zelfstandigen naar type, vergelijking agrarisch en groen met totaal (bron CBS-Statline, bewerking Transur)

Nota bene: In tegenstelling tot de verkregen cijfers voor de sector agrarisch en groen zijn in de landelijke cijfers de dga's opgenomen in een van de andere categorieën (m.u.v. meewerkend gezinslid). Correctie hiervoor leidt niet tot een substantieel andere uitkomst van bovenstaande vergelijking.

Figuur 3.4 geeft een verdere verdeling van de agrarische beroepen, naar positie in de werkkring. Naast een onderverdeling naar type niet-werknemers zijn hier ook de werknemers ter referentie opgenomen. In alle beroepsgroepen, met uitzondering van de hoveniers, tuinders en kwekers, is de zzp-eigen arbeid de minst voorkomende categorie.

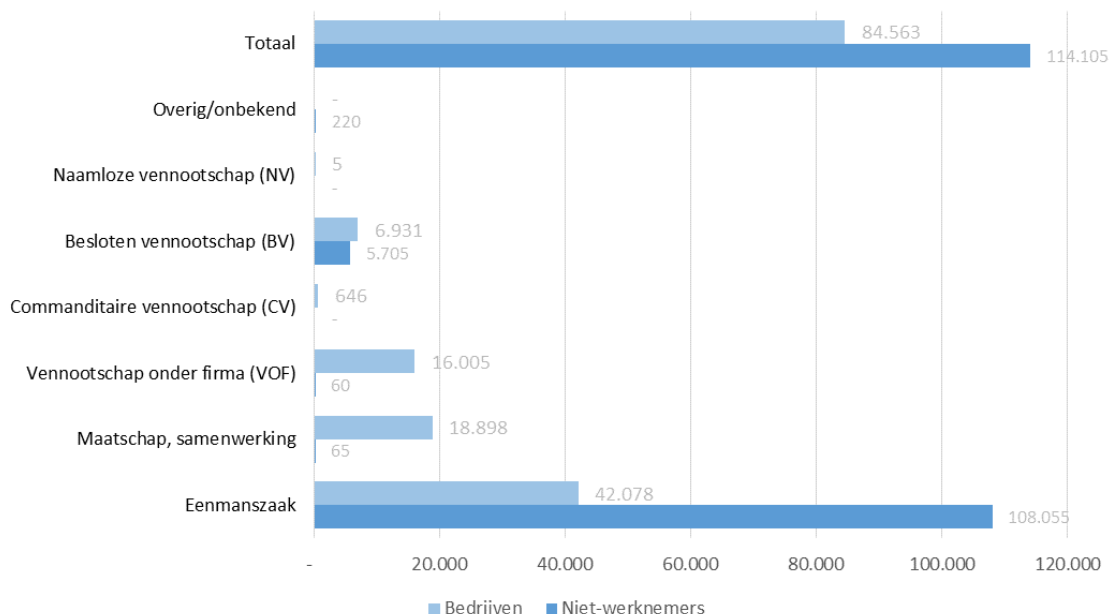
Figuur 3.4: Verdeling agrarische en groene beroepen naar positie in de werkkring (bron: CBS-Statline, Werkzame beroepsbevolking; beroep. Periode Q2 2019, bewerking Transur)

3.3 Rechtsvorm

De verdeling van niet-werknemers naar rechtsvorm in de sector agrarisch en groen wordt in figuur 3.5 vergeleken met de rechtsvorm van bedrijven in de sector agrarisch en groen (bron: CBS Q2 2019). Opvallend is dat er ruim 2,5 keer zoveel niet-werknemers aan een eenmanszaak zijn verbonden als dat er eenmanszaken staan geregistreerd. Omgekeerd zijn er nauwelijks niet-werknemers die hun werkzaamheden volgens de registraties via een maatschap of vof uitoefenen. In het kader van de resultaten in paragraaf 3.3 is dit reeds opgemerkt. Nader onderzoek is hierbij wenselijk, ook met het oog op mogelijke wijzigingen in het wettelijk kader (Wet Personenvennootschappen). Dit zou moeten uitwijzen welke factoren aan de uiteenlopende verdelingen ten grondslag liggen.

Figuur 3.5: Vergelijking tussen het aantal bedrijven en het aantal niet-werknemers naar rechtsvorm (bron: CBS-microbestanden, CBS-Statline, bewerking Transur)

3.4 Regio

De groep niet-werknemers in de agrarische en groene sectoren maakt met 114.085 zo'n 8% uit van de totale omvang van deze groep werkenden in Nederland (bron CBS 2018: 1.452.000 niet-werknemers). In figuur 3.6 wordt het aandeel van de agrarische en groene sectoren per regio bekeken. De Dierhouderij is de enige sector die op regionaal niveau een hoger aandeel dan 2% scoort. Door het relatief hoge aandeel van de Dierhouderij levert de agrarisch en groene sector in de districten Noord en Oost een relatief grote bijdrage aan het aantal niet-werknemers.

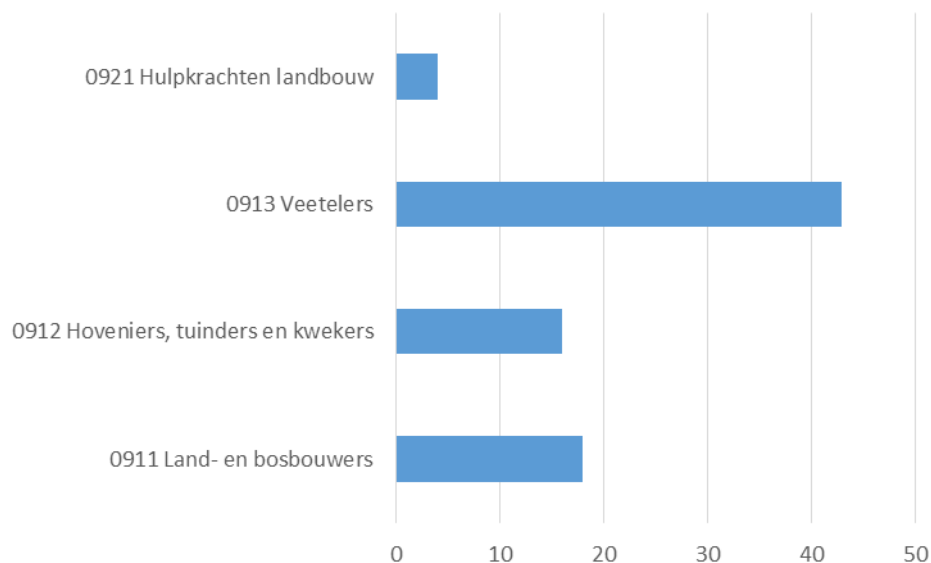
Figuur 3.6: Aandeel agrarische en groene sectoren in het totaal aantal niet-werknemers per regio (bronnen: CBS-Statline en microbestanden, bewerking Transur)

Sector	Noord	Noord-West	Oost	Midden-West	Zuid-West	Zuid-Oost	Onbekend / buitenland	Totaal
Loonw erk	1,4%	0,5%	1,1%	1,3%	0,9%	0,7%	0,0%	1,0%
Bos en natuur	0,1%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
Hoveniers	0,8%	0,5%	1,0%	0,7%	0,7%	0,8%	0,0%	0,7%
Paddenstoelen	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%
Dierhouderij	7,8%	1,3%	8,0%	1,3%	1,8%	4,7%	0,0%	3,8%
Glastuinbouw	0,1%	0,3%	0,3%	0,8%	0,3%	0,3%	0,0%	0,4%
Open teelten landbouw	2,4%	0,4%	0,7%	0,6%	2,0%	1,0%	0,0%	1,0%
Open teelten tuinbouw	0,2%	0,3%	0,6%	0,3%	0,7%	0,7%	0,0%	0,5%
Open teelten bloembollen	0,0%	0,4%	0,0%	0,1%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1%
Open teelten boomkwekerij	0,1%	0,1%	0,3%	0,3%	0,3%	0,4%	0,0%	0,3%
Aandeel agrarisch en groen in aantal niet-werknemers in regio	13,0%	3,9%	12,1%	5,4%	6,9%	8,7%	0,0%	7,9%

3.5 Functiegroepen

Uit het EBB-onderzoek bleek dat ruim 70% van de respondenten aangaf werkzaam te zijn als agrarisch medewerker. Geëxtrapoleerd naar de totale groep niet-werknemers zijn dit ongeveer 81.000 werkenden. Een onderverdeling van deze agrarische niet-werknemers naar beroepscode BRC2004 is weergegeven in onderstaande grafiek. Meer dan de helft van de niet-werknemers die een agrarisch beroep uitoefenen hebben als geregistreerd beroep veeteler.

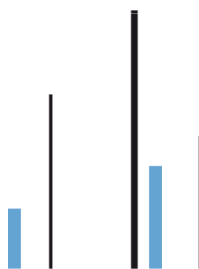
Figuur 3.7: Niet-werknemers met agrarische functie, onderverdeling naar beroepssegment (* 1000) (bron: CBS-Statline, bewerking Transur)

Tabel 3.1 geeft een overzicht van agrarische en niet-agrarische beroepssegmenten. De beroepen veetelers (78%) en land- en bosbouwers (64%) worden voor een groot deel door niet-werknemers uitgeoefend. Over de periode 2013-2019 is het deel van de agrarische beroepen dat door niet-werknemers wordt uitgeoefend redelijk stabiel gebleven. In andere beroepsgroepen zijn wél verschuivingen zichtbaar, zoals bijvoorbeeld automonteurs (gemiddeld jaarlijkse stijging van het aantal niet-werknemers met 9%).

Tabel 3.1: Aandeel niet-werknemers als percentage van totaal aantal werkenden en de procentuele verandering tussen 2013 en 2019, per beroepssegment (bron: CBS-Statline, bewerking Transur)

Beroep	% niet-werknemers	% verandering	Beroep	% niet-werknemers	% verandering
0214 Beeldend kunstenaars	94%	0%	0912 Hoveniers, tuinders en kwekers	20%	-1%
0913 Veetelers	78%	-1%	0411 Accountants	18%	6%
0215 Uitvoerend kunstenaars	69%	0%	0751 Slagers	17%	-6%
0212 Auteurs en taalkundigen	68%	0%	1112 Koks	16%	-4%
0911 Land- en bosbouwers	64%	-2%	0321 Vertegenwoordigers en inkopers	15%	-3%
1114 Kappers en schoonheidsspecialisten	63%	2%	0921 Hulpkrachten landbouw	15%	0%
0822 Radio- en televisietechnici	58%	4%	0721 Technici bouw, kunde en natuur	14%	9%
0222 Fotografen en interieurontwerpers	57%	-2%	0744 Machinemonteurs	13%	9%
0542 Managers detail- en groothandel	52%	0%	0532 Managers logistiek	13%	-5%
0221 Grafisch vormgevers en productontwerpers	51%	0%	0535 Managers onderwijs	13%	18%
0511 Algemeen directeurs	49%	2%	0533 Managers ICT	13%	-8%
0733 Bouw arbeiders afbouw	49%	2%	0753 Productcontroleurs	13%	17%
1116 Verleners van overige persoonlijke diensten	47%	0%	0761 Elektriciens en elektronici	13%	1%
0541 Managers horeca	46%	-3%	0434 Boekhoudkundig medewerkers	11%	7%
0735 Schilders en metaalspuiters	42%	3%	0722 Productleiders industrie en bouw	11%	9%
0731 Bouw arbeiders ruw bouw	42%	1%	1215 Bedieners mobiele machines	10%	0%
0732 Timmerlieden	35%	0%	1214 Vrachtwagenchauffeurs	10%	10%
0755 Medewerkers drukkerij en kunstnijverheid	34%	5%	1222 Vuilnisophalers en dagbladenbezorgers	9%	-8%
0121 Beroepsgroep sportinstructeurs	34%	6%	0712 Ingenieurs (geen elektrotechniek)	9%	-3%
0551 Managers z.n.d.	31%	4%	0741 Metaalbewerkers en constructiewerkers	8%	-5%
0734 Loodgieters en pijpfitters	26%	4%	1111 Reisbegeleiders	8%	10%
0413 Bedrijfskundigen en organisatieadviseurs	25%	-4%	0114 Leerkrachten basisonderwijs	5%	6%
0743 Automonteurs	23%	9%	0633 Beveiligingspersoneel	5%	-8%
1211 Dekofficiëren en piloten	23%	6%	0433 Receptionisten en telefonisten	4%	5%
0522 Managers verkoop en marketing	22%	7%	1221 Laders, lossers en vakkenvullers	1%	3%
1212 Chauffeurs auto's, taxi's en bestelwagens	20%	3%	0723 Procesoperators	0%	0%

4.1 Afbakening van sectoren op basis van SBI-klassen

Ten behoeve van het onderzoek naar niet-werknemers is voor de analyses in hoofdstuk 2 gebruik gemaakt van de microdata van het CBS. Een evident voordeel van de microbestanden ligt in het feit dat het om registratiedata gaat waarmee deze bronnen kunnen worden beschouwd als betrouwbaar en volledig ten opzichte van de informatie die in Nederland in registers is vastgelegd.

De resultaten van het onderzoek zijn globaal vergeleken met de resultaten van het arbeidsmarktonderzoek, met name wat betreft de arbeidsmarktomvang die volgt uit de verschillende wijzen van afbakening¹. Hieruit komt het volgende beeld naar voren:

- Voor de agrarische en groene sectoren als totaal sluit de afbakening van de sectoren op basis van SBI-klassen goed aan bij de afbakening op basis van de administratie van Colland Arbeidsmarkt. Derhalve geven naar de mening van ABF de onderzoeksresultaten wat betreft het aantal niet-werknemers en de verdeling daarvan over verschillende categorieën een beeld dat goed aansluit bij de sectorafbakening volgens de registratie van Colland Arbeidsmarkt.
- Voor de sectoren Bedrijfsverzorging en Groothandel in bloembollen bleek een adequate afbakening op basis van SBI-klassen niet mogelijk. Deze sectoren hebben een relatief beperkte omvang.
- Voor de sectoren Glastuinbouw en de Open teelten geven de onderzoeksresultaten aanleiding om de definitie op basis van de SBI-klassen licht te herzien, waardoor het aantal niet-werknemers in de Glastuinbouw zal toenemen en in de Open teelten landbouw, tuinbouw en bloembollen zal afnemen. Ook geven de resultaten voor de sector Bos en natuur aanleiding tot een iets gewijzigde definitie waardoor het aantal niet-werknemers zal afnemen.
- De onderzoeksresultaten maken voorts duidelijk dat voor de sector Loonwerk een ingrijpendere bijstelling van de definitie op basis van SBI-klassen nodig is om tot een goede aansluiting met de afbakening op basis van de registratie van Colland Arbeidsmarkt te komen. Waar het gaat om deze vergelijking dienen de resultaten van dit onderzoek voor de sector Loonwerk derhalve als indicatief te worden beschouwd.
- Samenvattend kan worden gesteld dat met een aantal lichte aanpassingen de afbakening van sectoren op basis van SBI-klassen voor het onderzoek voor de meeste sectoren en voor de agrarische en groene sector als geheel een voldoende basis biedt voor een verdere analyse.

4.2 Advies aangaande verdere stappen

De eerste stap in het onderzoek naar niet-werknemers geeft naar de mening van ABF en Transur een goed globaal beeld van de omvang van de groep, de verdeling over de branches, en de verdeling over de verschillende werkvormen waarin zij opereren.

¹ Ter verduidelijking: de afbakening voor het arbeidsmarktonderzoek is uitgevoerd aan de hand van de registratie van Colland Arbeidsmarkt, terwijl de afbakening voor het onderzoek naar niet-werknemers op basis van SBI-klassen heeft plaatsgevonden.

Om sociale partners in de agrarische en groene sectoren te kunnen ondersteunen bij het formuleren van een gedeeld perspectief op de niet-werknemers als relevante arbeidsfactor zijn de onderzoeksresultaten nog te algemeen van aard, en ontberen zij een dieper inzicht.

De onderzoekers adviseren verschillende vervolgstappen die het beeld voor Stichting Colland Sectorraad completeren. Onderstaand is een overzicht opgenomen van deze vervolgstappen, met een onderverdeling naar prioriteit 'cruciaal', 'wenselijk' en 'mogelijk'.

Aanvullend kwantitatief onderzoek aan de hand van CBS-microdata (cruciaal)

Om een beter beeld te krijgen van de groep niet-werknemers voor de sector als geheel en de meeste afzonderlijke sectoren kan nader worden ingezoomd op de persoons- en baankenmerken in vergelijking met werknemers in de sector. Onder persoonskenmerken vallen leeftijd, geslacht en opleidingsniveau. Inkomen is het belangrijkste baankenmerk. Hoe is de inkomensontwikkeling van niet-werknemers geweest ten opzichte van werknemers? En hoe verhoudt het inkomen van niet-werknemers en eventueel werknemers zich tot minimum inkomensgrenzen?

Om dit onderzoek uit te voeren is het wenselijk om eerst de genoemde verbeteringen door te voeren in de SBI-afbakening. Indien met RVO en CBS overeenstemming kan worden bereikt over beschikbaarstelling van meer recente jaargangen van de landbouwtellingen kan een analyse van deze bron worden toegevoegd.

Omgevingsanalyse niet-werknemers (cruciaal)

Naast een uitbreiding van het kwantitatief onderzoek naar niet-werknemers in de sector wordt geadviseerd om een bredere omgevingsanalyse uit te voeren. In deze analyse worden de sociaal-economische, politiek-juridische en cultureel-technologische factoren onderzocht die een dominante rol spelen bij de ontwikkeling van de positie van de niet-werknemers in de agrarische en groene sector. Hoofdvragen die hierbij aan de orde komen:

- Wat zijn de voorziene ontwikkelingen in de vraag naar niet-werknemers door opdrachtgevers in de sector agrarisch en groen, mede in relatie tot andere vormen van flexibele arbeid?
- Welke ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving hebben tijdelijk of structureel invloed op de arbeidsmarktpositie van niet-werknemers, zowel landelijk maar vooral specifiek in de sector agrarisch en groen?
- Welke overige omgevingsfactoren, bijvoorbeeld op sociaaleconomisch en technologisch gebied, spelen een relevante rol bij de wijze waarop niet-werknemers in de sector agrarisch en groen hun werkzaamheden organiseren?
- Wat is de verwachte impact van deze ontwikkelingen op het lange termijnperspectief van het werken als niet-werknemers in de sector, mede in vergelijking met andere werkvormen?

Aanvullend veldonderzoek (wenselijk)

Het is juist in de agrarische en groene sector, met haar grote groep aan 'vrije beroepsbeoefenaren', die in verschillende varianten met elkaar samenwerken, niet eenvoudig om een compleet beeld te hebben van de dynamiek tussen de niet-werknemers en zijn werkkring. Geadviseerd wordt om een aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren, met als doel om het keuzegedrag van de niet-werknemers in beeld te krijgen. Hierbij kan de wijze waarop de niet-werknemer zijn werkzaamheden aanbiedt (vanuit een eenmanszaak, of via een samenwerking met andere niet-werknemers in een maatschap, vof of anderszins) worden geanalyseerd.

Nader bepaald moet worden of dit onderzoek via een enquête moet worden vormgegeven, of dat de informatie vanuit andere observaties beschikbaar kan komen.

Verkenning mogelijkheden voor waardecreatie voor niet-werknemers (wenselijk)

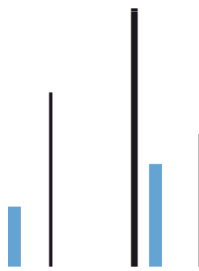
Vanuit de landelijke politiek is er aandacht voor de kwetsbare sociaaleconomische positie van de niet-werknemers. Sociale partners zijn betrokken bij de discussie over mogelijk nieuwe arrangementen, die een verbetering moeten brengen voor niet-werknemers op het gebied van ziekte, arbeidsongeschiktheid, (duurzame) inzetbaarheid en pensioen. Geadviseerd wordt om een verkenning uit te voeren, waarbij onderzocht wordt welke mogelijkheden er binnen de “Colland familie” bestaan om de groep niet-werknemers als stakeholder te kunnen binden aan de sector c.q. te ondersteunen op een wijze die bijdraagt aan de versterking van de arbeidsmarkt agrarisch en groen. Aan de hand van de resultaten van een dergelijke verkenning kan de sector voorsorteren op bijvoorbeeld de toegang van niet-werknemers tot de bedrijfstakpensioenregeling, de toegang tot het sectorale opleidings- en ontwikkelingsfonds, of toegang tot dienstverlening door overige organisaties binnen het Colland-samenwerkingsverband

Inrichten van een monitoring-framework niet-werknemers (mogelijk)

De ontwikkeling van de aard en omvang van het aantal niet-werknemers in de sector zal voor een belangrijk deel bepaald worden door (de marktreactie op) wijzigingen in de wettelijke kaders. Geadviseerd wordt om capaciteit te alloceren om deze ontwikkelingen te monitoren en daarover periodiek te rapporteren.

Opzetten stakeholdermanagement niet-werknemers (mogelijk)

Tenslotte wordt geadviseerd om in kaart te brengen welke organisaties relevante spelers zijn in het veld van belangenbehartiging en dienstverlening voor niet-werknemers, en met deze spelers in gesprek te komen, met als doel om – wanneer dit aan de orde is – verbindingen te kunnen leggen met de “Colland familie”. In het algemeen lijkt het met het oog op het vergaren van informatie over niet-werknemers, nuttig om naast het CBS, bonden en brancheorganisaties ook andere informatiebronnen te zoeken, zoals bijvoorbeeld jongerenorganisaties, broodfondsen en (agrarisch gespecialiseerde) accountantsorganisaties en uitzendbureaus.

Bijlage A: Indeling van sectoren op basis van SBI

Op basis van de bedrijven die zijn aangesloten bij Colland, zijn SBI-sectoren toegewezen aan Colland-sectoren. Indien een groot aandeel van de bedrijven in een bepaalde SBI-klasse was aangesloten bij een bepaalde Colland-sector en deze klasse ook logischerwijs aansluit bij de betreffende sector, is besloten deze klasse toe te wijzen aan een specifieke Colland-sector. Bijvoorbeeld voor de SBI-sector 02.10 geldt een hoog aandeel bedrijven dat in de administratie Colland Arbeidsmarkt in de sector Bos en natuurbeheer voorkomt, waardoor 2.10 wordt toegewezen aan Bos en natuurbeheer. Echter, in sommige gevallen was een één op één toewijzing niet mogelijk, bijvoorbeeld bij SBI-klasse 01.50 (Akker- en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren). Deze SBI-klasse is daarom opgedeeld over de sector Dierhouderij, Open teelten landbouw en Open teelten tuinbouw, op basis van het aandeel bedrijven dat tot een bepaalde Colland-sector behoort én in deze SBI-klasse zit. Voor de sector Loonwerk is besloten een fractie van 10% van het aantal zelfstandigen van de SBI-klasse Grondverzet mee te nemen om zo een zo realistisch mogelijk beeld van de sector te schetsen. Voor de sectoren Bedrijfsverzorging en Groothandel in bloembollen kon geen geschikte toewijzing van SBI-klassen worden gedaan. Deze sectoren kenmerken door een zeer gering aantal zelfstandigen.

De hierboven beschreven indeling leidt per definitie tot een andere afbakening van sectoren dan onderzoeken die worden uitgevoerd op basis van het register van Colland Arbeidsmarkt.

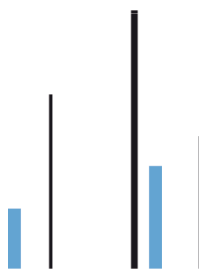
Sector	SBI-5	Omschrijving	Fractie
1. Loonwerk	01.61	Dienstverlening voor de akker- en/of tuinbouw	10%
	01.62	Dienstverlening voor het fokken en houden van dieren	
	43.12	Grondverzet	
2. Bos en natuurbeheer	02.10	Bosbouw	
	02.20	Exploitatie van bossen	
	02.40	Dienstverlening voor de bosbouw	
	91.04.2	Natuurbehoud	
3. Bedrijfsverzorging		Geen	
4. Hoveniers	81.30	Landschapsverzorging	
5. Paddenstoelenteelt	01.13.3	Teelt van paddenstoelen	
6. Dierhouderij	01.41.1	Houden van melkvee	
	01.41.2	Opfokken van jongvee voor de melkhouderij	
	01.42.1	Houden van vleeskalveren	
	01.42.2	Overige vleesveehouderij en zoogkoeienbedrijven	
	01.43	Fokken en houden van paarden en ezels	
	01.45	Fokken en houden van schapen en geiten	
	01.46.1	Fokvarens- en vermeerderingsbedrijven	
	01.46.2	Vleesvarkensbedrijven	
	01.46.3	Gesloten en deels gesloten varkensbedrijven	
	01.47.1	Opfokken en/of houden van leghennen	
	01.47.2	Opfokken en/of houden van vleeskuikens	

Sector	SBI-5	Omschrijving	Fractie
	01.47.3	Opfokken en/of houden van ouderdieren van leghennen en vleeskuiken	
	01.47.9	Opfokken en/of houden van overig pluimvee	
	01.49.1	Fokken en houden van edelpelsdieren	
	01.49.9	Fokken en houden van overige dieren (rest)	
	01.50	Akker- en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren	54%
	03.22	Kweken van zoetwatervis en –schaaldieren	
7. Glastuinbouw	01.13.2	Teel van groenten onder glas	
	01.19.2	Teelt van snijbloemen en snijheesters onder glas	
	01.19.9	Teelt van overige eenjarige gewassen (rest)	
	01.25.2	Teelt van aardbeien onder glas	
	01.25.4	Teelt van houtig kleinfruit onder glas	
	01.28	Teelt van specerijgewassen en van aromatische en medicinale gewassen	
	01.30.3	Teelt van perkplanten onder glas	
	01.30.4	Teelt van potplanten onder glas	
	01.64	Behandeling van zaden voor vermeerdering	
8. Open teelten landbouw	01.11	Teelt van granen, peulvruchten en oliehoudende zaden	
	01.13.4	Teelt van aardappels en overige wortel- en knolgewassen	
	01.16	Teelt van vezelgewassen	
	01.19.3	Teelt van voedergewassen	
	01.50	Akker- en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren	26%
9. Open teelten tuinbouw	01.13.1	Teelt van groenten in de volle grond	
	01.19.1	Teelt van snijbloemen en snijheesters in de volle grond	
	01.21	Druiventeelt	
	01.24.1	Teelt van appels en peren	
	01.24.2	Teelt van steenvruchten	
	01.25.1	Teelt van aardbeien in de volle grond	
	01.25.3	Teelt van houtig kleinfruit in de volle grond	
	01.27	Teelt van gewassen bestemd voor de vervaardiging van dranken	
	01.30.2	Teelt van perkplanten in de volle grond	
	01.30.9	Teelt van overige sierplanten in de volle grond	75%
	01.50	Akker- en/of tuinbouw in combinatie met het fokken en houden van dieren	20%
10. Open teelten bloembollen	01.30.1	Teelt van bloembollen	
11. Open teelten boomkwekerij	01.29	Teelt van overige meerjarige gewassen	
	01.30.5	Teelt van boomkwekerijgewassen in de volle grond	
	01.30.9	Teelt van overige sierplanten in de volle grond	25%
12. Groothandel in bloembollen		Geen	

Bijlage B: 6 regio's

De onderstaande figuur toont de regionale indeling die in deze rapportage is gebruikt.

Bijlage C: definities

Gehanteerde term	Definitie
Besloten vennootschap (BV)	Rechtspersoon met een in aandelen verdeeld maatschappelijk kapitaal. De aandelen staan op naam en zijn niet vrij overdraagbaar. De aansprakelijkheid van de aandeelhouders is beperkt tot het bedrag waarmee zij in de vennootschap deelnemen (CBS).
Directeur grootaandeelhouder (dga)	Eigenaar van een bedrijf die als directeur in loondienst is van het eigen bedrijf (CBS).
Eenmanszaak	Rechtsvorm zonder rechtspersoonlijkheid met één natuurlijke persoon (m/v) als eigenaar van het bedrijf. Deze eigenaar is volledig aansprakelijk voor alle bedrijfshandelingen en vermogensaangelegenheden. Er is geen onderscheid tussen bedrijfs- en privébezittingen (CBS).
Maatschap	Samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid waarin twee of meer partners, maten genoemd, een bedrijf voeren. Er is geen van het privévermogen afgescheiden zakelijk vermogen ("afgescheiden vermogen") (CBS).
Meewerkend gezinslid	Een persoon die arbeid verricht, niet op basis van een expliciete arbeidsovereenkomst, in het bedrijf of de praktijk van de partner of de ouders (CBS)
Vennootschap onder firma (VOF)	Samenwerkingsverband zonder rechtspersoonlijkheid waarin twee of meer partners, vennoten of firmanten genoemd, een bedrijf voeren (CBS).
Zelfstandige	Een persoon die arbeid verricht voor eigen rekening of risico (CBS), vaak aangeduid als zzp'er.
Zelfstandige zonder personeel (eigen arbeid)	Met de zzp'er-eigen arbeid worden zzp'ers bedoeld die vooral eigen arbeid of diensten aanbieden aan bedrijven of aan particulieren (CBS). Verondersteld mag worden dat zzp'ers die zich met zijn of haar eigen machines laat inhuren onder deze categorie valt.
Zelfstandige zonder personeel (producten)	Met de zzp'er-producten worden zzp'ers bedoeld die producten of grondstoffen verkopen aan klanten, denk aan een slager, kruidenier of boer (CBS).
Zelfstandige met personeel	Een persoon die arbeid verricht voor eigen rekening of risico in een eigen bedrijf of praktijk (zelfstandig ondernemer), of én die daarbij personeel in dienst heeft (CBS).
Zzp'er	Zie Zelfstandige